

CIBioGo

Практичен водич за чинители и граѓани

*Партиципативно владеење за
Биодиверзитет во пракса*

Оснивач

**Interreg
Europe**

Co-funded by
the European Union

CIBioGo

Партнери

Zavod za gozdove Slovenije
Slovenia Forest Service

HARGHITA COUNTY COUNCIL

Mancomunitat
Intermunicipal
de l'Horta Sud

Советодавен партнер

BURST
FOR URBAN DEVELOPMENT

Содржина

ВОВЕД

- Од политика до партнерство 5
- Зошто е важно владеењето со биодиверзитетот 6
- Зошто партиципативното владеење е корисно за биодиверзитетот 7
- Како партиципативното владеење за биодиверзитетот се случува во пракса 8
- Што можат да направат алатките за учество- порака од партнерите на ClBioGo 9
- Зошто е важно партиципативното владеење за партнерството на ClBioGo 10

УЧЕСТВО

ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

- Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна 12
- Зошто учеството е стратешко за граѓаните 13
- Како граѓаните можат да се борат за поголемо учество 15
- Каде и како граѓаните учествуваат 15
- Патека за акција - практични чекори 16

УЧЕСТВО ЗА НВОи

- Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна 23
- Зошто учеството е стратешко за НВОи 24
- Како НВОи можат да се борат за поголемо партиципативно владеење за биодиверзитетот 25
- Каде и како можат НВОи да учествуваат 25
- Патека за акција - Практични Чекори 26

УЧЕСТВО НА НОСИТЕЛИТЕ НА ОДЛУКИ

- Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна 33
- Зошто учеството е стратешко за носителите на одлуки 33
- Како носителите на одлуки можат да се борат за поголемо партиципативно владеење за биодиверзитетот 35
- Каде и како можат носителите на одлуки да учествуваат 35
- Патека за акција - Практични Чекори 37

Содржина

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ ОД ПАРТНЕРСТВОТО CIBioGO

- Еколошка едукација за деца 44
- „Сината краба“ проект за интегрирана контрола 46
- Тивки зони во Националниот Парк Триглав 48
- Плаќања за шемите за Услуги за екосистеми 50
- „Внимание, Инвазивни!“ Кампања Граѓанска Наука 52
- Децентрализиран Билошки Мониторинг 54
- Паметна заедница за Туснад Мечките 56

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ НАДВОР ОД ПАРТНЕРСТВОТО

- Ѓуимареш (Португалија): Европски зелен град 2026 59
- БИОБЛИТЦ: Ангажирање на граѓаните во науката 60
- Природна област за играње - Лимерик (Исланд) 61
- Патеката Џејн Џејкобс - Џиеза (Шпанија) 62

ФИНАЛНА РАФЛЕКСИЈА

63

ОД ПОЛИТИКА ДО ПАРТНЕРСТВО

Загубата на биодиверзитетот не е повеќе далечна еколошка грижа. Таа ги зафаќа системите за храна, сигурноста на водата, климатската отпорност, јавното здравје, економската стабилност и локалниот идентитет.

Сепак владеењето со биодиверзитетот не може да успее само со регулативата. Пројектот CIBioGo имплементоран под Интеррег програмата на ЕУ беше креиран со признание од:

Клучна порака

Владеењето за биодиверзитетот станува ефективно само кога граѓаните и чинителите се активни партнери а не пасивни приматели на политиките за заштита на животната средина.

Низ шест Европски региони партнерите идентификуваа дека конфликтите на корисниците, ограничениот дијалог, ограничените финансиски ресурси и ограничената свесност најчесто ја затајуваат заштитата на биодиверзитетот. Учесството е мостот помеѓу амбициите за заштита на животната средина и практичната имплементација.

- **Граѓани**
- **НВОи**
- **Носители на одлуки**

Секоја група има различна мотивација, одговорности и бенефити - но сите делат заенички интерес: одржливо, легитимно и отпорно владеење со биодиверзитетот.

Зошто владеењето со биодиверзитетот е важно

Владеењето со биодиверзитетот не е само за заштитата на видовите и обновувањето на хабитатите.

Тоа е за тоа како општествата одлучуваат да управуваат со земјата, водата, екосистемите и природните ресурси на фер, информиран и одржлив начин.

Овие одлуки најчесто вклучуваат интереси кои се компетитивни, економски притисоци, културни традиции и социјални очекувања. Бидејќи политиките за биодиверзитет директно впираат на заедниците, живеалиштата и локалните идентитети тие не можат да бидат ефективни ако се смислени и имплементирани без значајно јавно учество.

Учеството може да има различни форми. Во некои случаи, граѓаните се консултираат и се покануваат да ги изразат своите ставови пред да се донесат одлуките. Во понапредните модели, засегнатите страни учествуваат во заедничко креирање на решенија, заедничка имплементација на мерки, па дури и во заедничко управување со заштитени подрачја. Суштинскиот елемент е учеството да биде значајно, добро организирано и поврзано со реалните процеси на донесување одлуки.

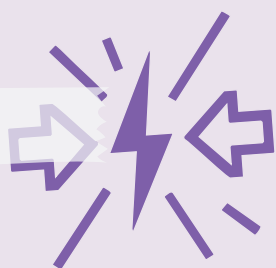
За CIBioGo партнерството партиципативното владеење не е теорија за абстрактно владеење. Тоа е практичен одговор за реалните предизвици кои се идентификувани на партнерските региони, вклучувајќи кориснички конфликти во заштитени подрачја, намалена свесност за прашања на биодиверзитетот, отпорност. Тоа е практичен одговор на реалните предизвици кои се идентификувани низ партнерските региони вклучувајќи кориснички конфликти во заштитени подрачја, ограничена свесност за прашањата на биодиверзитет, отпорност кон мерки за конзервација и фрагментиран дијалог помеѓу институциите и заедниците.

Зошто партиципативното владеење е корисно за биодиверзитетот

Партиципативното владеење ги подобрува резултатите на неколку важни начини.

Прво, **го подобрува квалитетот на донесувањето одлуки.** Локалните заедници често поседуваат вредно еколошко знаење засновано на долгорочно набљудување на пределите, однесувањето на видовите и традиционалните практики на користење на земјиштето. Кога ова знаење се комбинира со научни истражувања и политичка експертиза, одлуките стануваат почувствителни на контекстот и пореални. Понатаму, партиципативното следење ја подобрува достапноста на податоците и ја зајакнува заштитата на видовите.

Второ, партиципативните процеси ги **намалуваат конфликтите.** Мерките за биодиверзитет често влијаат врз земјоделците, шумарите, рибарите, туристичките оператори и инвеститорите во инфраструктурата. Кога ограничувањата се воведуваат без претходен дијалог, тие може да се сметаат за неправедни или наметнати одозгора. Меѓутоа, кога чинителите се вклучени рано во процесот, може отворено да се дискутираат компромиси, може да се истражат алтернативни решенија и да се развијат компромиси. Ова значително го намалува отпорот и го зголемува прифаќањето.

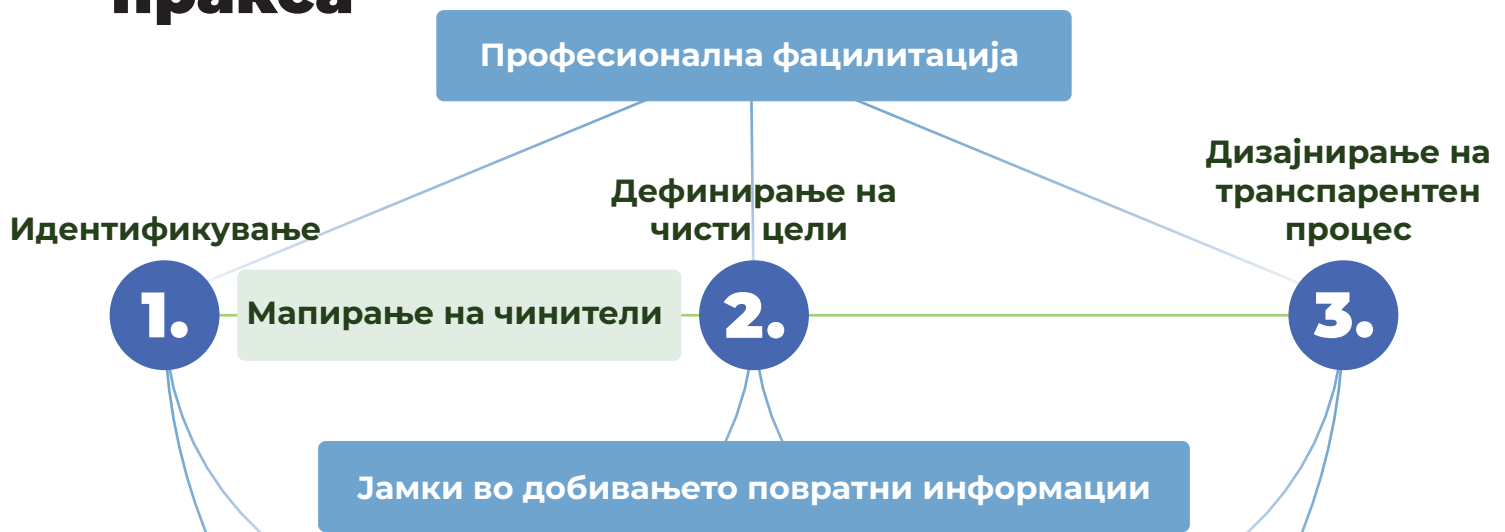
Трето, партиципативното владеење **ја зајакнува јавната доверба.** Транспарентниот дијалог покажува дека институциите се подготвени да слушаат и да се прилагодат. Ова гради легитимитет и ги намалува дезинформациите или поларизацијата околу прашањата за животната средина. На долг рок, довербата е еден од најважните фактори што одредуваат дали политиките за биодиверзитет ќе успеат.

Конечно, учеството ја **подобрува имплементацијата.** Политиките што се ко-креираат имаат поголема веројатност да бидат почитувани и поддржани доброволно. Во области како што се управувањето со подрачјата на Натура 2000, агроеколошките шеми или планирањето на урбаниот биодиверзитет, доброволното почитување на прописите и вклучувањето на заедницата се од суштинско значење за траен успех.

Затоа, партиципативното управување произведува истовремено еколошки, социјални и институционални придобивки.

Како партиципативното управување за биодиверзитетот се случува во пракса

Ефективното партиципативно владеење бара внимателна подготовка и структуриран дизајн не се случува автоматски

Првиот чекор е да се **идентификува** кој треба да биде вклучен. Ова бара **мапирање на чинителите** за да се обезбеди дека сите релевантни групи се застапени, вклучително и оние кои често се маргинализирани или недоволно застапени. Земјоделците, локалните жители, невладините организации, деловните актери, научниците и општинските власти може да имаат легитимни интереси во одлуките за биодиверзитетот.

Вториот чекор е **дефинирање јасни цели**. Мора да биде транспарентно дали учеството има за цел да информира, консултира, ко-дизајнира или ко-одлучува. Нереалните очекувања можат да ја поткопаат довербата, па затоа е од суштинско значење јасноста во врска со обемот на влијание. Дефинирајте специфични цели кои се лесни за разбирање и посветете се на нив.

Третиот чекор вклучува **дизајнирање транспарентни процеси**. Временските рокови, одговорностите, комуникациските канали и критериумите за донесување одлуки треба јасно да се соопштат. Пристапниот јазик и инклузивните формати се клучни за да се обезбеди значајно ангажирање.

Професионалната фасилитација честопати игра одлучувачка улога. Неутралните модератори можат да помогнат во балансирањето на динамиката на моќ, управувањето со конфликтите и обезбедувањето дискусиите да останат конструктивни.

Конечно, **повратните јамки** се неопходни. Учесниците мора да видат како нивниот придонес влијае врз конечната одлука. Кога придонесот исчезнува без објаснување, учеството станува симболично, а довербата се влошува. Кога повратните информации се видливи и транспарентни, довербата во системот за управување се зголемува.

Овие чекори можат да се преточат во практични алатки, вклучувајќи планови за вклучување на засегнатите страни, проценки на партиципативната подготвеност и индикатори за следење.

Што можат да направат партиципативните алатки

– порака од партнерите на CIBioGo

-
- Собирање на информации и препораки преку анкети
 - Идентификување и приоритизирање на потребите
 - Зајакнување на довербата во локалната администрација
 - Олеснување на комуникацијата.
 - Помощ за длабинско разбирање на проблемите
 - НВО и амбасадорите можат да дејствуваат како мостови и преведувачи

Зошто е важно партиципативното управување за партнерството CIBioGo

За партнерите на CIBioGo, партиципативното управување е стратешки инструмент за справување со конкретни регионални предизвици. Без разлика дали станува збор за управување со инвазивни видови, земјоделско земјиште со висока природна вредност, притисок од посетители во заштитени подрачја или планирање на урбаниот биодиверзитет, заедничкиот именител е потребата од соработка.

Со зајакнување на партиципативното управување, регионите на CIBioGo можат да ја трансформираат заштитата на биолошката разновидност од регулаторна обврска во заеднички општествен проект.

Граѓаните стануваат придонесувачи, невладините организации стануваат фасилитатори, а донесувачите на одлуки стануваат координатори на процесите на соработка.

Ова поглавје ја дава концептуалната и практичната основа за следните три дела од ова упатство, кои се однесуваат на специфичните улоги и придобивки од учеството за граѓаните, невладините организации и донесувачите на одлуки.

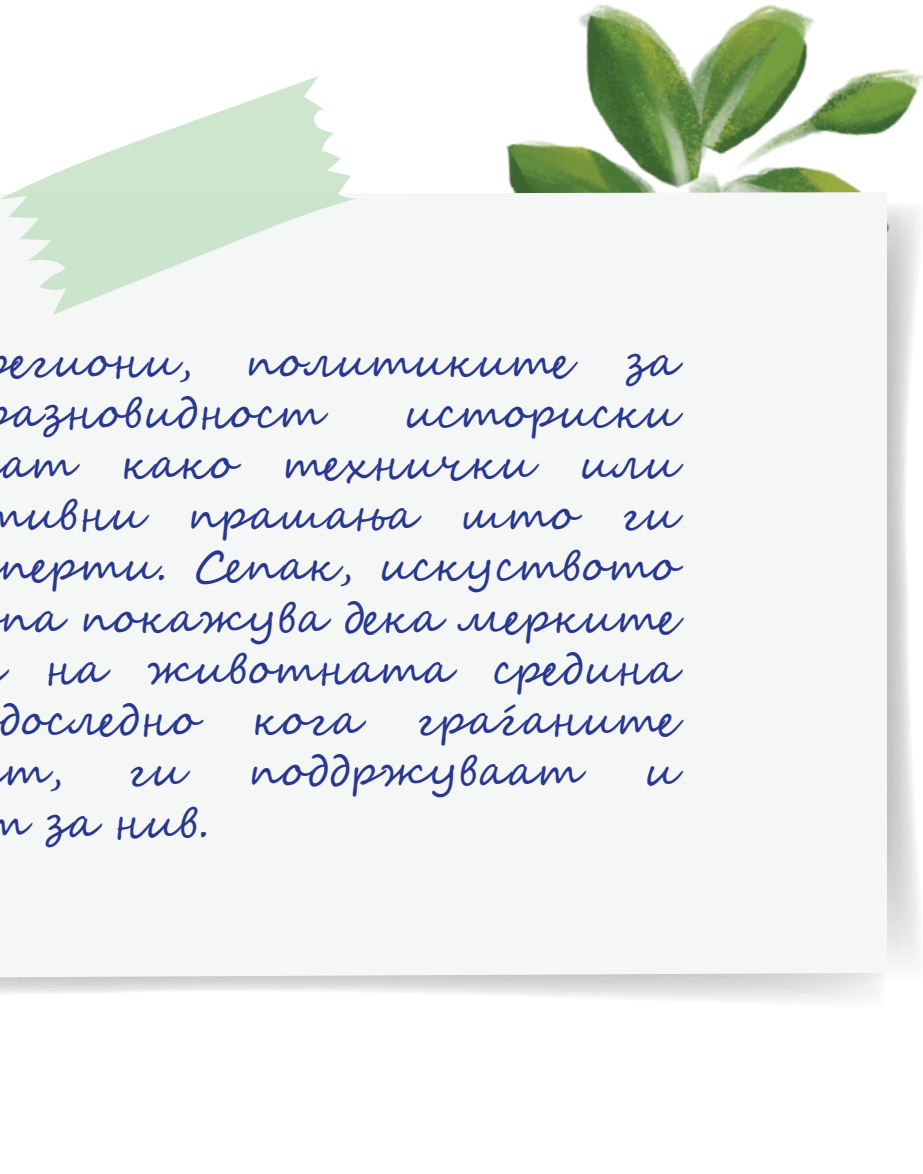
Учество

ДЕЛ I:

ГРАЃАНСКО УЧЕСТВО

Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна

Граѓаните не се надворешни набљудувачи на управувањето со биолошката разновидност. Тие се директно засегнати од политиките за биолошката разновидност, а нивните секојдневни одлуки влијаат врз екосистемите на повеќе начини. Партиципативното управување препознава дека ние - граѓаните - не сме само корисници на заштитата на животната средина, туку и нејзини ко-креатори.

Во многу региони, политиките за биолошка разновидност историски се перцепираат како технички или административни прашања што ги решаваат експерти. Сепак, искуството низ цела Европа покажува дека мерките за заштита на животната средина успеваат подоследно кога граѓаните ги разбираат, ги поддржуваат и придонесуваат за нив.

За партнерството CIBioGo, зајакнувањето на граѓаните затоа не е комуникациска вежба - туку стратегија за управување.

Зошто учеството е стратешко за граѓаните

Биодиверзитетот влијае на фундаменталните аспекти на секојдневниот живот. Тој го обликува производството на храна, ја регулира климата, ги штити водните ресурси и обезбедува рекреативни простори. Кога биодиверзитетот се намалува, заедниците доживуваат опипливи последици, од зголемен ризик од поплави до намалена отпорност на земјоделството.

Транспарентни и општествено легитимни одлуки:

Учеството на граѓаните ја зајакнува демократската одговорност. Одлуките во врска со користењето на земјиштето, заштитените подрачја или еколошките ограничувања директно влијаат на локалните заедници. Вклучувањето на граѓаните гарантира дека таквите одлуки се транспарентни и општествено легитимни.

Трансфер на знаење:

Понатаму, граѓаните поседуваат локално знаење кое ја надополнува научната експертиза. Набљудувањата за присуството на видовите, сезонските промени или моделите на користење на земјиштето можат да обезбедат вредни сознанија за планирањето на биодиверзитетот.

Промени во однесувањето:

Ангажманот, исто така, ја поттикнува еколошката писменост. Кога поединците учествуваат во дискусии за биодиверзитетот, тие стекнуваат подлабоко разбирање на еколошките меѓузависности и компромисите меѓу политиките. Ова знаење придонесува за поодржливи избори на однесување.

Клучна порака

*Учеството на граѓаните ги зајакнува
и демократијата и заштитата на
биодиверзитетот.*

Како граѓаните можат да се залагаат за поголемо учество

Граѓаните кои се залагаат за партиципативно управување можат да нагласат неколку силни аргументи.

Прво, учеството го подобрува квалитетот на политиките. Локалното искуство може да открие практични предизвици кои можеби не се видливи во централизираните процеси на планирање. **Ова води кон пореални и применливи мерки.**

Второ, учеството спречува конфликти. Кога заедниците се вклучени рано, загриженоста може да се реши пред да ескалира отпорот. **Раниот дијалог често го намалува ризикот од поларизација.**

Трето, учеството ја зголемува праведноста. Политиките за животна средина може да вклучуваат компромиси помеѓу интересите за зачувување и економските интереси.

Транспарентните дискусии овозможуваат овие компромиси да се преговараат отворено.

Конечно, учеството гради споделена одговорност.

Заштитата на биолошката разновидност станува колективен напор, а не наметната обврска.

Каде и како граѓаните можат да учествуваат

Можностите за учество се разликуваат во различни региони, но обично вклучуваат јавни консултации, форуми на засегнати страни, граѓански научни иницијативи, локални еколошки здруженија и дијалози во заедницата поврзани со планирање на користењето на земјиштето или стратегии за зачувување. Граѓаните може да се ангажираат со:

- **Учество на консултативни состаноци**
- **Поднесување повратни информации за време на периодите на јавен преглед**
- **Приклучување кон еколошки невладини организации**
- **Придонесување кон мониторинг на биодиверзитетот**
- **Поддршка на локални кампањи за подигнување на свеста**

Во регионите на CIBioGo, успешното учество на граѓаните вклучуваше пријавување на инвазивни видови, придонес во програмите за мониторинг и вклучување во дискусии за заштитените подрачја.

Учеството не бара техничка експертиза. Она што е важно е информиран ангажман и конструктивен дијалог.

Патека на акција

Прочитајте го ова поглавје ако сте ГРАЃАНИН кој сака да биде вклучен ИЛИ ДОНЕСУВАЧ НА ОДЛУКИ сака да ги вклучи граѓаните!

Практични чекори за вклучување на граѓаните во управувањето со биолошката разновидност

Учеството станува значајно кога се преведува во јасна акција. Следните патеки обезбедуваат структурирани насоки и за граѓаните кои сакаат да се вклучат и за јавните власти кои имаат за цел ефикасно да ги вклучат.

Ако јас сум Граѓанин: Како можам да се вклучам и да направам разлика?

Вклучувањето во управувањето со биодиверзитетот не бара техничка експертиза. Потребна е свест, подготовка и конструктивен ангажман. Следните чекори можат да им помогнат на граѓаните ефикасно и одговорно да учествуваат.

Чекор	Акција	Зошто е важно за управување со биодиверзитетот
☐ Разбирање на локалниот контекст	Идентификување на тековните предизвици поврзани со биодиверзитетот, политики, заштитени подрачја или развојни планови во вашиот регион.	Информираното учество носи поголема кредибилност и влијание.
☐ Идентификување на моментите за донесување одлуки	Следење на јавни консултации, расправи, процеси на стратешко планирање, општински состаноци или сесии за заедничко креирање.	Учеството е најефективно пред да се донесат конечните одлуки.
☐ Поврзување со други	Приклучување кон локални граѓански организации, заедници или неформални мрежи кои се занимаваат со еколошки прашања.	Заедничкиот глас има поголема тежина од поединечни ставови.
☐ Формулирање конструктивни предлози	Презентирање на решенија наместо само изразување на загриженост.	Институциите полесно реагираат на реални и изводливи предлози.
☐ Користење на повеќе канали за учество	Учествување на јавни форуми, доставување писмени коментари, придонесување во граѓанска наука или присуство на работилници.	Различните канали ја зголемуваат видливоста и влијанието.
☐ Следење и барање повратни информации	Прашајте како вашиот придонес бил земен предвид и кои промени се направени.	Повратната информација гради транспарентност и доверба.
☐ Континуирано вклучување	Учеството е континуиран процес, а не еднократен настан.	Долгорочната вклученост гради кредибилитет и трајно влијание.

Клучна порака

Не треба да бидете експерт за да учествувате — ви треба љубопитност, одговорност и подготвеност за вклучување. Побарајте сигурни информации за локалните политики за биодиверзитет, идентификувајте релевантни канали за учество и соработувајте со други кои делат слични грижи. Конструктивниот дијалог и предлозите ориентирани кон решенија имаат поголема веројатност да влијаат врз донесувачите на одлуки отколку само конфронтацијата.

Ако сум носител на политки и сакам ефикасно да ги вклучам граѓаните

Создавањето достапни канали за учество и јасни комуникациски материјали може значително да го зголеми ангажманот на граѓаните. Јавните власти играат клучна улога во создавањето поволни средини за учество. Значајното вклучување бара структура, јасност и транспарентност.

Преку соработка и меѓурегионална размена, партнерите на CIBioGo идентификуваа заеднички сет на предизвици со кои се соочуваат граѓаните низ цела Европа при управувањето со биодиверзитетот:

„Процесите се премногу технички.“

„Не знам како да се вклучам.“

„Моето мислење нема да промени ништо.“

„Не гледам конкретни придобивки.“

„Ми недостасува време или информации.“

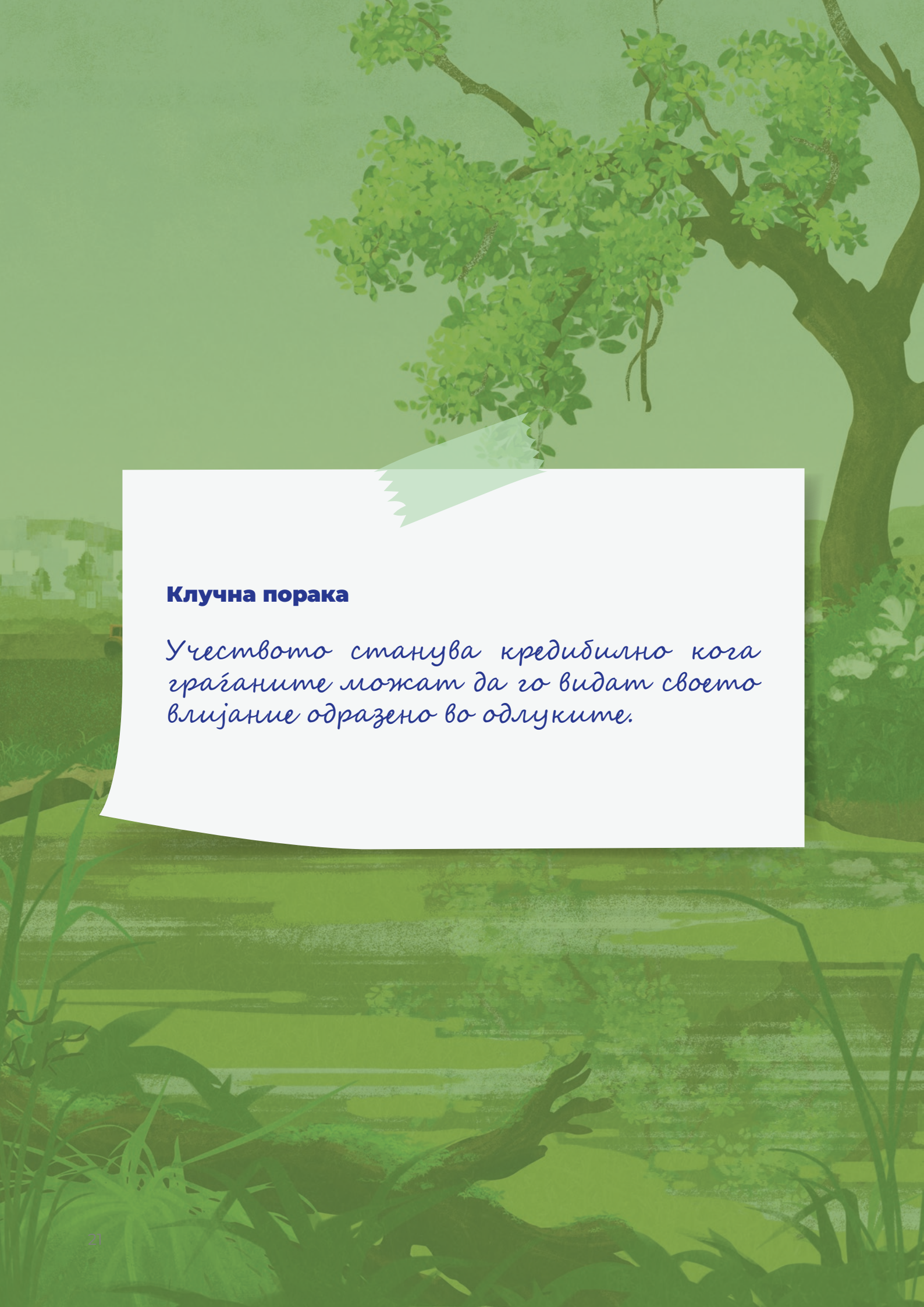
„Не им верувам на јавните институции.“

Кога ги планирате вашите активности, обидете се да ги решите овие предизвици.

Чекор	Акција	Зошто е важно во управувањето со биодиверзитетот
☐ Рано мапирање на засегнати страни	Идентификување на засегнатите групи, вклучително и маргинализирани или помалку видливи чинители.	Раното вклучување спречува подоцнежни несогласувања.
☐ Јасно дефинирање на нивото и целта на учеството	Јасното објаснување дали процесот е информативен, консултативен или заедничко одлучување.	Управувањето со очекувањата овозможува избегнување на разочарувањето.
☐ Обезбедување пристапни информации	Користење јасен јазик и визуелни објаснувања за предизвиците и компромисите поврзани со биодиверзитетот, како и лесно достапни канали за информации.	Пристапноста го зголемува <u>учеството</u> .
☐ Неутрално водење на процесот	Ангажирање на обучени модератори за сложени или конфликтни дискусии.	Балансираниот дијалог ја зголемува довербата и правичноста.
☐ Доволно време за процесот	Обезбедување реални временски рокови за коментари и дијалог.	Брзите и скратени консултации ја намалуваат кредибилноста.
☐ Прикажување како се користел придонесот	Објавување прегледи што покажуваат како предлозите на граѓаните влијаеле на одлуките.	Транспарентноста ја зајакнува легитимноста.
☐ Институционализирање на учеството	Вклучување на консултации во редовните политички процеси.	Континуитетот гради <u>култура на учество</u> .

Клучна порака

Учеството станува кредибилно кога граѓаните можат да го видат своето влијание одразено во одлуките.

Учество

ДЕЛ II:

УЧЕСТВО на НВОи

Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна

НВО можат да играат различни улоги во управувањето со биодиверзитетот, што може да ја поттикне соработката меѓу граѓаните и носителите на одлуки, како и во планирањето и спроведувањето на активностите.

Тие се клучни посредници меѓу институциите и заедниците: овозможуваат дијалог и овозможуваат промени. Тие често комбинираат научно знаење, врски од основата и капацитет за застапување. Така, НВО можат да делуваат како олеснувачи, медијатори и иноватори во политиките.

Во многу европски региони, невладините организации беа клучни во унапредувањето на агендите за биодиверзитет. Сепак, нивното влијание во голема мера зависи од два фактори: 1. на владино ниво дали рамките на партиципативно управување им овозможуваат значајно да учествуваат во процесите на донесување одлуки, и 2. на организациско ниво дали нивните позиции се засновани на научно поддржани аргументи и застапуваат за. Целта е да се развијат двете нивоа – владини структури и организациска експертиза и кредибилитет – и да се премине од застапување кон структурирано партнерство за политики

НВО често се:

- **Фасилитатори**
- **Градители на доверба - Управување со конфликти**
- **Мобилизатори - Вклучување на млади и инфлуенсери**

Зошто учеството е стратешко за НВО

Стратешки развој:

Учеството ја зајакнува стратешката позиција на НВО. Кога организациите се вклучени во структурирани дијалози за политики, тие добиваат директен пристап до областите на донесување одлуки. Ова ја подобрува нивната способност да обликуваат резултати, наместо само да реагираат на нив.

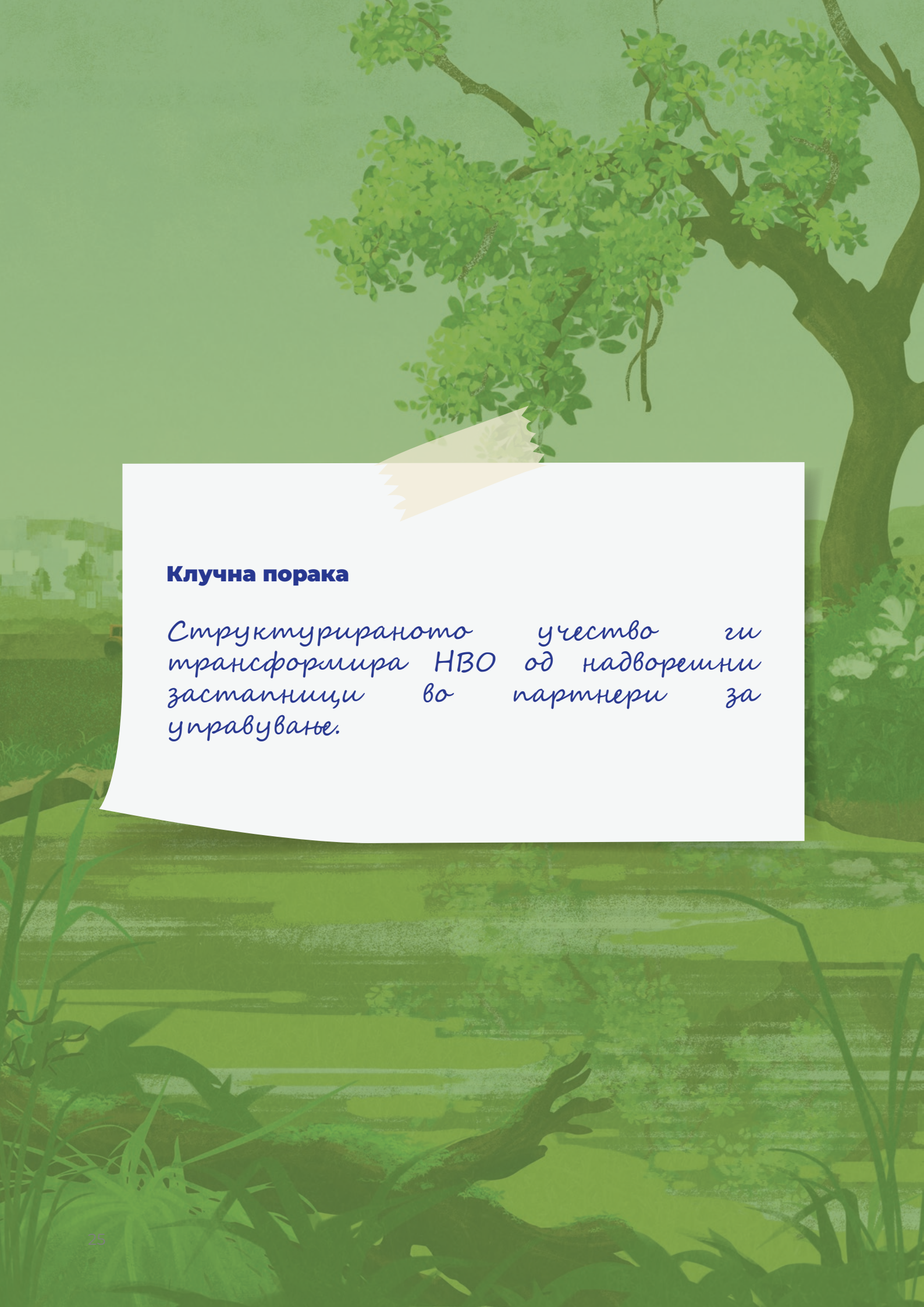
Кредибилитет:

Учеството исто така ја зголемува кредибилноста. Кога НВО конструктивно придонесуваат во развојот на политики, тие се перципираат како одговорни партнери, а не како опозициски актер.

Учење и раст:

Партиципативните рамки создаваат можности за организациско учење и градење мрежи. Соработката со властите, истражувачите и локалните заедници ги проширува експертизата и сојузите.

Клучна порака

Структурираното учество ги трансформира НВО од надворешни застапници во партнери за управување.

Како НВО можат да се залагаат за партиципативно управување со биодиверзитетот

Прво, НВО можат да го претстават учеството како **алатка за подобрување на ефикасноста на политиките**. Тие можат да покажат како вклученоста на засегнатите страни ја намалува отпорноста на имплементација и ги зајакнува еколошките резултати.

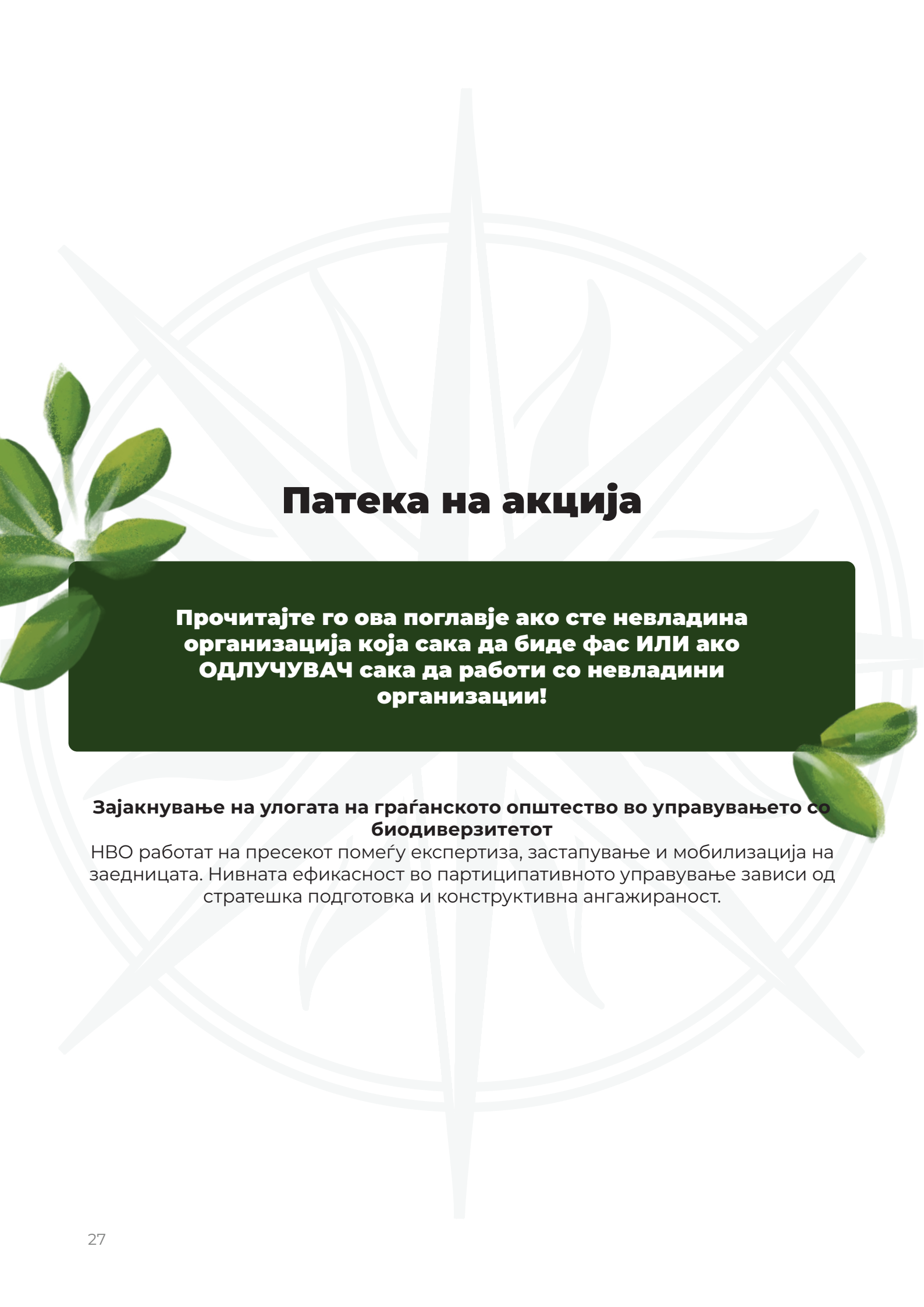
Второ, тие исто така можат да ја истакнат **важноста на граѓанската наука и децентрализираното следење за подобрување на податоците за биодиверзитетот**. Шемите за контрола на инвазивни видови, обновување на живеалишта и екосистемски сервиси сите имаат корист од широко општествено вклучување.

Трето, невладините организации можат да се **однесуваат на европските политички** трендови кои нагласуваат партиципативно управување, зајакнувајќи ја легитимноста на нивните барања.

Каде и како НВО можат да учествуваат

НВО можат да се вклучат преку формални комитети на засегнати страни, тематски работни групи, јавни консултации и пилот-партиципативни проекти. Каде што институционалните рамки се слаби, НВО можат сами да иницираат платформи за дијалог

Во регионите на CIBioGo, НВО успешно овозможија програми за еколошко образование, посредуваа конфликти меѓу корисниците и поддржуваа иновативни модели на финансирање како плаќање за екосистемски услуги. Затоа, партнерите на CIBioGo веруваат дека поддршката за градење капацитети на НВО може значително да го подобри квалитетот на управувањето со учество во биодиверзитетот.

Патека на акција

**Прочитајте го ова поглавје ако сте невладина
организација која сака да биде фас ИЛИ ако
ОДЛУЧУВАЧ сака да работи со невладини
организации!**

Зајакнување на улогата на граѓанското општество во управувањето со биодиверзитетот

НВО работат на пресекот помеѓу експертиза, застапување и мобилизација на заедницата. Нивната ефикасност во партиципативното управување зависи од стратешка подготовка и конструктивна ангажираност.

Ако сум невладина организација, како да делувам како мост меѓу граѓаните и институциите?

Значајното влијание бара подготовка, кредибилитет и градење коалиција.

Чекор	Акција	Зошто е важно
☐ Дефинирање на стратешка цел	Појаснување дали целта е насочена кон подигнување на свеста, влијание врз политики, следење на спроведување или директно учество во активности.	Јасно дефинираната цел помага да се задржи фокусот и да се постигнат подобри резултати.
☐ Собирање на докази и податоци	Потпирање на еколошки податоци, студии на случај или информации од заедницата.	Доказите ја зајакнуваат кредибилноста во политичкиот дијалог.
☐ Градење партнерства и сојузи	Партнерство со други граѓански организации, заедници, истражувачи или економски економски чинители.	Заедничките настапи имаат поголема сила и поголема можност да влијаат врз одлуките.
☐ Рано вклучување во процесите на креирање	Следење на процесите на планирање и вклучување пред да се донесат конечни одлуки.	Раното вклучување овозможува реално влијание врз резултатите.
☐ Предлагање решенија, не само критика	Предложување на конкретни и изводливи решенија усогласени со целите за биодиверзитет.	Конструктивниот пристап полесно се прифаќа и има поголем ефект.
☐ Одржување професионална комуникација	Дури и при несогласување, користење на конструктивна комуникација.	Долгорочните односи се важни во управувањето.
☐ Следење и евалуација	Следење на имплементацијата и проценка дали обврските се исполнети.	Учеството продолжува и по донесувањето на одлуките.

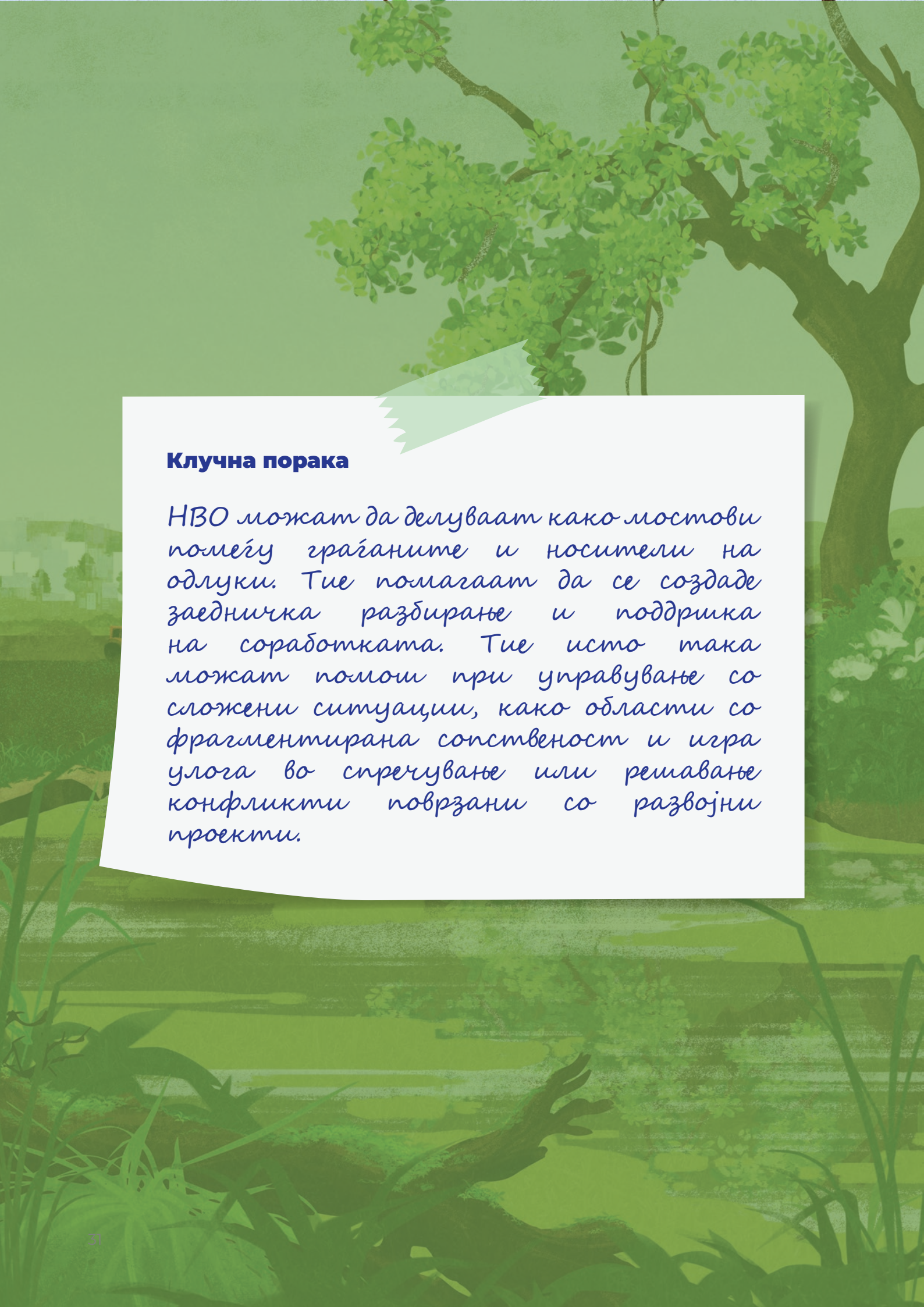
Клучна порака

НВО максимизираат влијание кога ја комбинираат застапувањето со структурирана соработка. НВО треба јасно да ги дефинираат своите цели пред да влезат во партиципативни процеси. Тие треба да инвестираат во комуникациски стратегии кои ги преведуваат сложените еколошки информации во пристапен јазик. Одржувањето конструктивни односи со јавните власти, дури и во случаи на несогласување, го зголемува долгорочното влијание.

Ако сум креатор на политики и сакам ефикасно да работам со невладини организации

Соработката со НВО може да ги подобри резултатите од биодиверзитетот кога се управува транспарентно и стратешки.

Чекор	Акција	Зошто е важно
☐ Препознавање на граѓанските организации како партнери со знаење	Признавање на нивната експертиза и практично теренско искуство.	Меѓусебната почит гради доверба.
☐ Вклучување на граѓанските организации од самиот	Нивно вклучување уште во фазата на дефинирање на проблемите, а не само за консултации.	Раниот дијалог го намалува спротивставувањето.
☐ Обезбедување транспарентни процеси на избор	Избегнување ситуации што може да изгледаат како фаворизирање или исклучување.	Транспарентноста ја зајакнува довербата во институциите.
☐ Јасно дефинирање на улогите и одговорностит	Прецизно дефинирање на очекувањата од учесниците.	Јасните улоги спречуваат недоразбирања.
☐ Поддршка на градење капацитети	Обезбедување обуки или мали грантови за зајакнување на капацитетите на учесниците.	Поефективни придонеси даваат појаките граѓански организации.
☐ Обезбедување повратни информации за придонесите	Покажување како придонесите на граѓанските организации влијаеле врз одлуките.	Повратната информација ја зајакнува соработката.
☐ Институционал изирање на платформи за дијалог	Воспоставување редовни консултативни форуми или советодавни групи.	Континуитетот создава стабилни партнерства.

Клучна порака

НВО можат да делуваат како мостови помеѓу граѓаните и носители на одлуки. Тие помагаат да се создаде заедничка разбирање и поддршка на соработката. Тие исто така можат помош при управување со сложени ситуации, како области со фрагментирана сопственост и игра улога во спречување или решавање конфликти поврзани со развојни проекти.

Учество

ДЕЛ III:

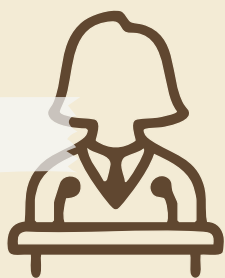
УЧЕСТВО НА НОСИТЕЛИТЕ НА ОДЛУКИ

Вашата улога во заштитата на биодиверзитетот и зошто е важна

Носителите на одлуки играат пресудна улога во одредувањето **дали учеството е симболично или системско**, и создаваат поволна политичка средина. Без институционална поддршка, партиципативното управување останува фрагментирано и неконзистентно.

За политиките за биодиверзитет да успеат, учеството мора да биде вградено во административната култура и циклусите на планирање, со што се обезбедува институционализирано учество за подобри резултати за биодиверзитетот.

Зошто учеството е стратешко за донесувачите на одлуки

Политички придобивки:

Партиципативното управување ја зајакнува прифаќањето на политики и ја намалува веројатноста за правни спорови или јавен отпор. Го подобрува квалитетот на одлуките преку интегрирање на различни перспективи и извори на знаење. Институционализирањето на учеството ги намалува ризиците од имплементацијата и ја зајакнува трајноста на политиките.

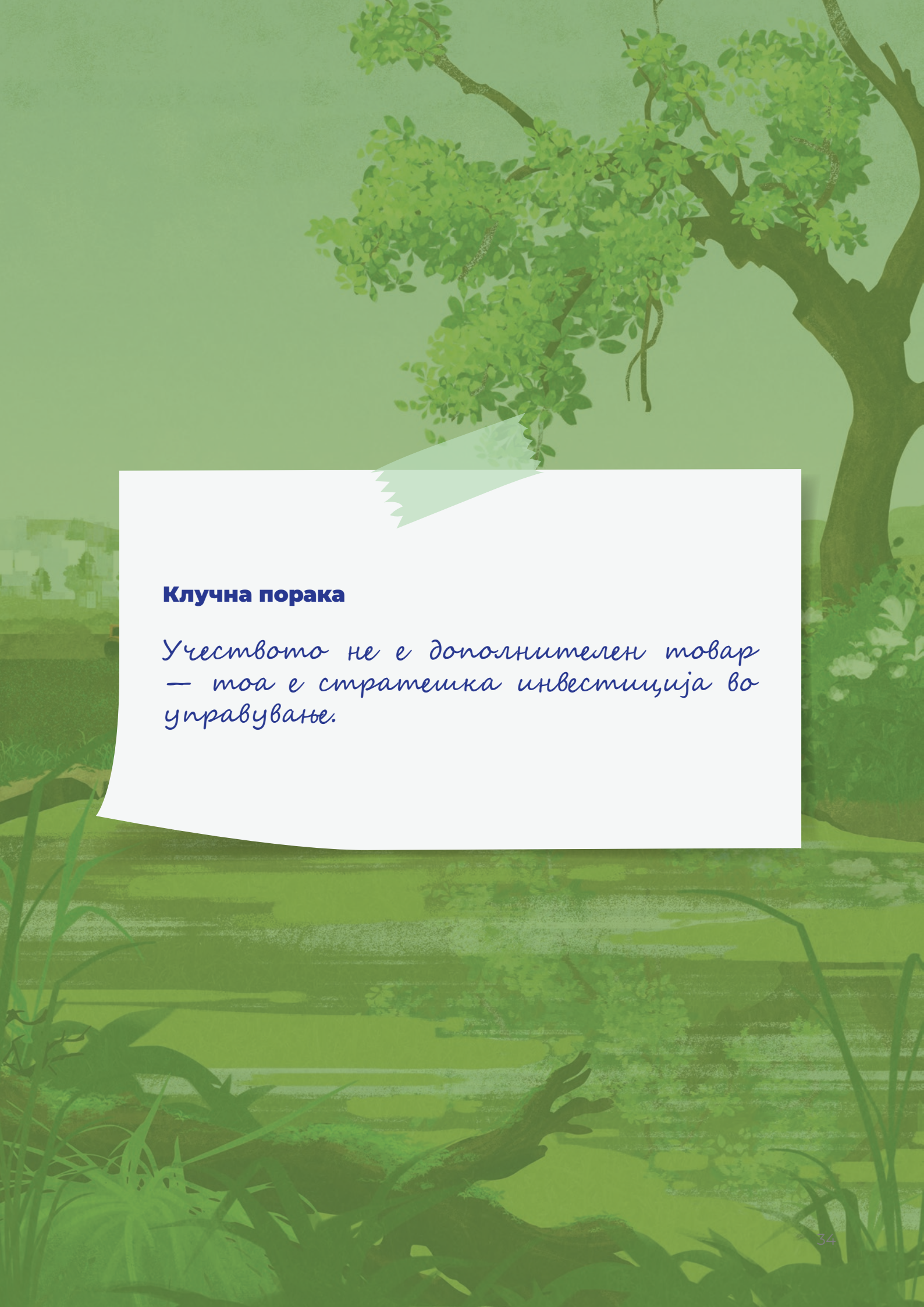
Градење доверба:

Понатаму, учеството ја зголемува институционалната легитимност. Транспарентните процеси ја зголемуваат довербата на јавноста и ја зајакнуваат демократската одговорност, како и создаваат посилен локален идентитет.

Усогласување со политиките на ЕУ:

Од стратешка перспектива, партиципативните пристапи се усогласени со насоките на европската еколошка политика и поддржуваат долгорочни цели за одржливост.

Клучна порака

*Учеството не е дополнителен товар
— тоа е стратешка инвестиција во
управување.*

Како носителите на одлуки можат да се залагаат за партиципативно управување со биодиверзитетот

Прво, носителите на одлуки можат да го оправдаат партиципативното управување со **демонстрирање на неговата исплатливост**. Раното вклучување на засегнатите страни често спречува скапи конфликти и одложувања.

Второ, тие можат да нагласат дека партиципативните процеси го **зајакнуваат креирањето политики** базирани на докази преку интегрирање на локални набљудувања и увид од заедницата.

Трето, **истакнувањето на успешни регионални примери**, вклучувајќи студии на случај од CIBioGo, може да поддржи внатрешно застапување.

Каде и како можат да учествуваат носителите на одлуки

Кога станува збор за носителите на одлуки, треба да направиме чекор напред. Учеството треба да биде интегрирано во циклусите на политики од најраните фази и институционализирано водено од носителите на одлуки.

Мапирањето на засегнатите страни, транспарентните комуникациски стратегии и структурираните механизми за консултации се суштински компоненти.

Обезбедувањето обука за државни службеници во олеснување и медијација во конфликти го подобрува квалитетот на процесите. Доделувањето посветени ресурси за партиципативни процеси обезбедува континуитет.

Механизмите за повратна врска се клучни. Учесниците мора да разберат како нивните придонеси влијаеле на одлуките.

Клучни аспекти за вклучување на граѓаните и невладините организации:

- Користете разбирлив јазик
- Истакнете економски и социјални придобивки
- Да се направи биодиверзитетот видлив
- Поврзување со идентитетот и културата
- Признавање на придонесот на граѓаните и невладините организации
- Јасни улоги и одговорности

Патека на акција

Прочитајте го ова поглавје ако сте ОДЛУЧУВАЧ кој сака да се активира ИЛИ ако ГРАЃАНИН/НВО сака да се обрати до носителите на одлуки!

Институционализација на партиципативно управување со биодиверзитетот

Носителите на одлуки одредуваат дали учеството останува повремено или станува системско.

Заеднички предизвици за носителите на одлуки кои можат да се решат преку партиципативно управување

- Добивање гласови
- Буџетски ограничувања
- Политички отпор
- Потреба за брзи резултати
- Комплексност на комуникацијата
- Изводливост на управувањето

Ако јас сум носител на одлуки, како можам да активирам учество и да добијам поддршка?

Вградувањето на учеството бара политичка волја, ресурси и административна посветеност.

Чекор	Акција	Зошто е важно
☐ Интегрирање на учеството во сите фази на политиките	Вклучување на засегнатите страни од самиот почеток – од поставување на агендата до евалуација.	Учеството не смее да биде последна или споредна активност.
☐ Алокација на ресурси	Одвојте кадар, време и буџет за партиципативните процеси. Партиципативното управување не значи дека се потребни големи ресурси (кадровски и финансиски) – меѓу примерите на добри практики треба да се бараат решенија кои се ефикасни во однос на трошоците и ангажманот.	Квалитетно учество бара реални инвестиции.
☐ Развивање јасни насоки	Креирање внатрешни процедури за консултации и заедничко креирање решенија.	Стандардизацијата ја зголемува конзистентноста.
☐ Обука на јавните службеници	Обезбедување обуки за фасилитација и управување со конфликти.	Стручната модерација ги подобрува резултатите.
☐ Воспоставување механизми за повратни информации	Објавување извештаи кои објаснуваат како придонесите влијаеле врз одлуките.	Транспарентноста гради доверба.
☐ Пилотирање на иновативни пристапи	Тестирање модели на заедничко управување или граѓанска наука во одредени области	Иновацијата ја зајакнува отпорноста на управувањето, а пилот-пристапите обезбедуваат рани резултати.
☐ Евалуација и прилагодување	Користење индикатори за мерење на ефективност на учеството.	Континуираното подобрување ја одржува кредибилноста.

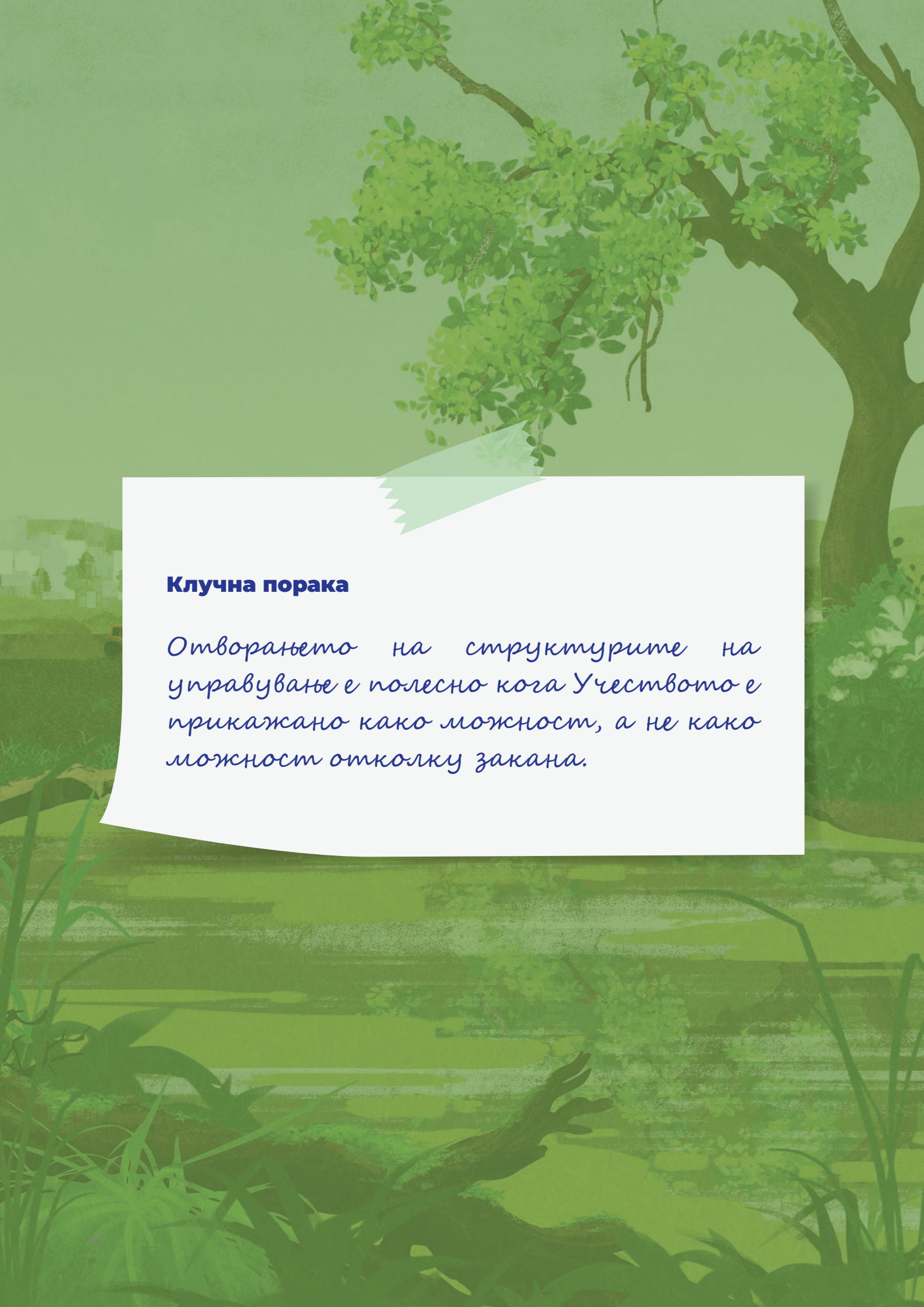
Клучна порака

Институционализираното учество е долгорочна инвестиција во управувањето. Започнете со пилот-иницијативи доколку институционалната култура е отпорна на промени. Документирајте ги резултатите и комуницирајте ги успехите внатрешно. Развијте мерливи индикатори за оценување на ефективността на учеството. Поттикнувајте меѓусекторска соработка за интегрирање на аспектите на биодиверзитетот во пошироките области на политики.

Доколку сум граѓанин или граѓанска организација и сакам да ја „подигнам свеста на носителите на одлуки“

Поттикнувањето на институциите да усвојат партиципативни практики бара стратешки пристап.

Чекор	Акција	Зошто е важно
☐ Презентирање успешни примери	Прикажување добри практики од регионот или од Европа.	Докажете го намалуваат чувството на <u>ризик</u> .
☐ Истакнување на економската ефикасност	Нагласување дека учеството спречува конфликти и ја подобрува <u>имплементацијата</u> .	Институциите се водат според ефикасност и практичност.
☐ Поврзување со ЕУ приоритети	Поврзување на учеството со целите на ЕУ Стратегијата за биодиверзитет.	Усогласувањето со ЕУ приоритетите ја зголемува легитимноста.
☐ Предлагање пилот-иницијативи	Предлагање мали, пробни активности за учество.	Постепените чекори полесно се прифаќаат.
☐ Понуда на соработка	Позиционирање на учеството како поддршка, а не како спротивставување.	Пристапот на партнерство ја намалува одбранбената реакција.
☐ Документирање на резултати	Споделување на позитивните резултати и успешни примери.	Успешните приказни создаваат мотив и поттик за понатамошна примена.
☐ Застапување за институционали <u>зација</u>	Поттикнување на формални процедури за учество.	Системските промени бараат институционално вградување.

Клучна порака

Отворањето на структурите на управување е полесно кога Учесството е прикажано како можност, а не како можност отколку закана.

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ

Партиципативно управување со биодиверзитетот во пракса

Секој пример покажува како учеството придонесува за заштита на биодиверзитетот и подобрување на политиките.

Партиципативни алатки што функционираат

– видете ги студиите на случај подолу

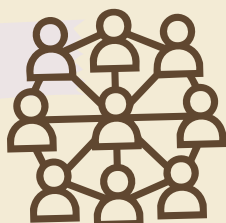

Модели на волонтерско управување

- Зелени бригади
- Партнерства со заедницата

Ко-дизајн и ко-менаџмент

- Намалување на опозицијата
- Зголемување на сопственоста

Граѓанска наука како поддршка на политики

- Податоци за планирање
- Одлуки базирани на докази

Формати на консултации

- Мешани табели со засегнати страни
 - Олеснуван дијалог
- World Café

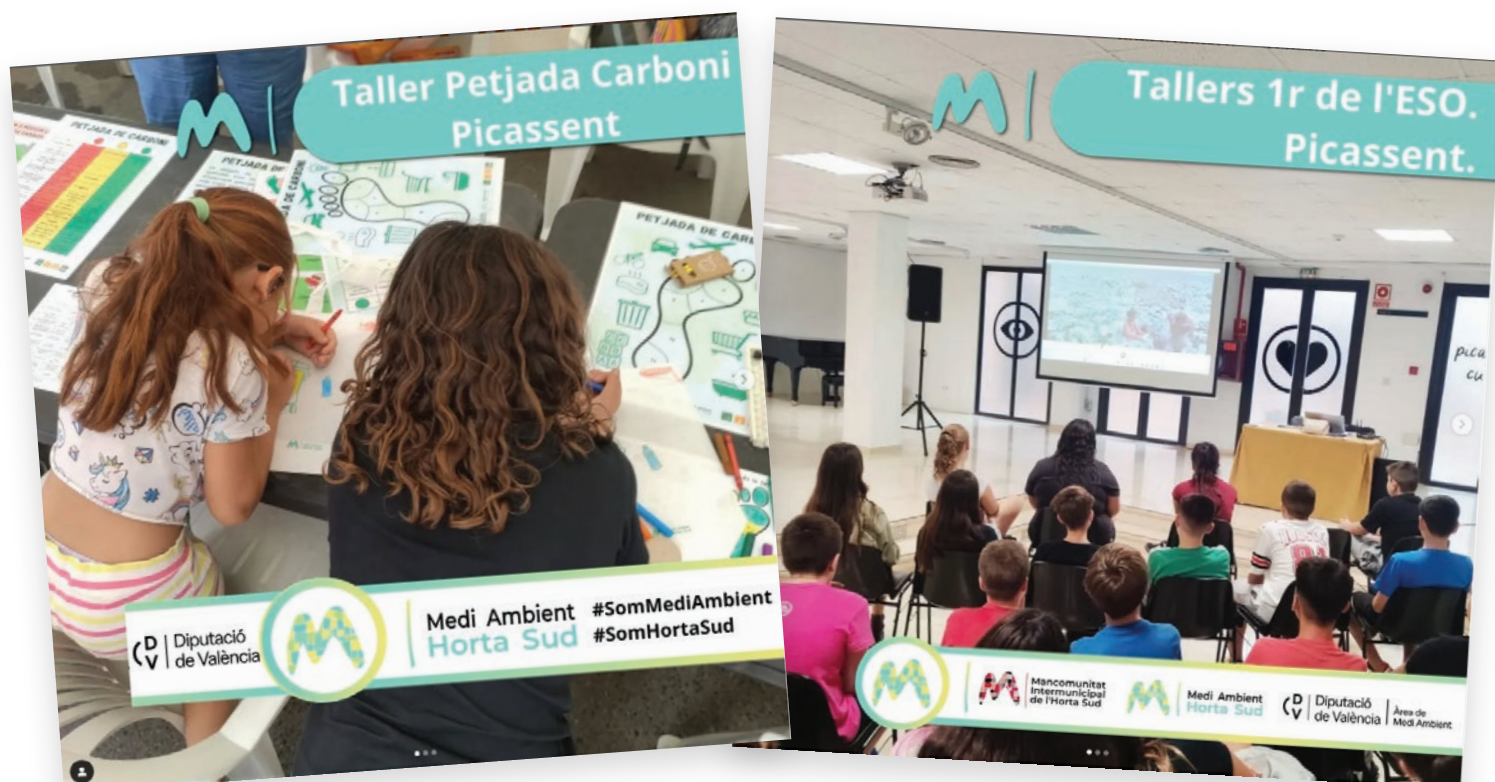

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ ОД ПАРТНЕРСТВОТО CIBIOGO

Environmental Education for Children

Регион Хорта-Суд, Шпанија – CIBioGo

Проблем

Ниското ниво на еколошка свест кај децата го ослабува долгорочниот процес на заштита на биодиверзитетот и развојот на одржливо однесување. Комплексни теми како климатски промени, рамнотежа на екосистемите и управување со отпад, често е тешко да и се пренесат на младата публика на разбирлив начин.

Цел

Да се поттикне рана еколошка свест и одговорно однесување кај деца на возраст од 6 до 12 години, со што ќе се зајакне нивната идна вклученост во заштитата на биодиверзитетот и одржливите практики.

Решение

Општинската заедница на L'Horta Sud разви модуларна образовна програма која ги интегрира биодиверзитетот, климатските промени и управувањето со отпад преку интерактивни работилници.

Програмата опфаќа активности во училиница и на отворено, мапирање на биодиверзитет, идентификација на видови, садење автохтони растенија, изработка на „хотели за инсекти“ и практични вежби за класификација на отпад. Образовните игри и практичното учење овозможуваат сложените еколошки концепти да станат поразбирливи и поинтересни за децата.

Партиципативни алатки

- Интерактивни работилници во училишта и летни програми
- Едукативни картички и игри за поврзување и препознавање
- Истражување на биодиверзитет на отворено
- Игри со улоги (role-playing) активности за управување со отпад
- Креативна изработка на постери и вежби за мапирање

Децата активно учествуваат преку учење базирано на игра и практични експерименти.

Резултати

In 2024, more than 1,200 children from 18 schools participated in 15 workshops. Feedback indicated a 90% increase in awareness of biodiversity and sustainable practices.

The programme operates with a budget of €65,000 and a team of two staff members.

Клучни согледувања

- Early education builds long-term environmental responsibility.
- Interactive and game-based learning improves understanding of complex topics.
- Modular structure ensures adaptability to local environmental contexts.
- Biodiversity awareness and waste management education reinforce each other.

Преносливост

Лесно може да се прилагоди во други региони преку партнерства со образовни институции. Неговата модуларна структура овозможува адаптација на локалните предизвици поврзани со биодиверзитет, екосистеми и наставни програми.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/games-activities-for-school-children-about-biodiversity-waste-management>

Проект „Blue Crab“ – интегрирана контрола

Регион Базиликата, Италија – CIBioGo

Проблем

Инвазивниот вид *Callinectes sapidus* (атлантски син рак) го загрозува автохтониот биодиверзитет и предизвикува штети врз традиционалниот крајбрежен риболов и локалните социо-еколошки системи.

Цел

Да се намали популацијата на инвазивниот вид, истовремено претворајќи го во економска можност преку развој на одржлив локален синџир на исхрана.

Решение

Проектот спроведе интегриран, научно заснован пристап за контрола кој комбинира мониторинг на екосистемите, селективни техники на улов и развој на синџир на снабдување.

Се спроведоа четири главни активности: експериментална контрола на видот, анализа на одржливи синџири на снабдување, мониторинг на водните екосистеми и обемни кампањи за подигнување на свеста насочени кон институции, рибари, угостители и потрошувачи.

Партиципативни алатки

- Вклучување на рибари, угостители, хотели и училишта
- Настани со демонстрација на готвење и информативни денови
- Прашалници за проценка на свесноста во заедницата
- Заедничко развивање протоколи за справување со видот
- Заеднички политики и дискусии за модели на финансирање

Засегнатите страни беа вклучени и во еколошката контрола и во процесите на економско валоризирање.

Резултати

„Blue Crab“ беше вклучен во локален краток синџир на снабдување со храна. Развиен е прирачник за изработка на селективни рибарски замки, како и насоки за здравствени контроли и мапирање на оптимални периоди за риболов.

Проектот покажа дека управувањето со инвазивни видови може истовремено да носи еколошки и економски придобивки.

Клучни согледувања

- Интегрираното управување може да ги усогласи заштитата на биодиверзитетот и економската активност.
- Научно заснованиот мониторинг обезбедува еколошка кредибилност.
- Развојот на синџири на снабдување ја зголемува вклученоста на засегнатите страни.
- Контролата на инвазивни видови е поодржлива кога е вградена во социо-економски системи.

Преносливост

Оваа практика може да се примени во региони кои се соочуваат со притисок од инвазивни странски видови. Нејзината сила е во комбинирањето на научен мониторинг со социо-економска интеграција.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/blue-crab>

Тивки зони во Националниот парк Триглав

Горењска област, Словенија – CIBioGo

Проблем

Зголемениот притисок од посетители и шумарските активности ги загрозуваа чувствителните видови како глугарката (capercaillie), црниот глугар (black grouse) и алпскиот еребица (rock ptarmigan) во критичните периоди на парење.

Цел

Да се заштитат ранливите видови преку намалување на човечкото вознемирување во клучните живеалишта, при истовремено одржување на соработката со локалните засегнати страни.

Решение

Тивки зони беа воведени преку Планот за управување со Националниот парк и имплементирани на терен преку затворање на патишта, поставување сигнализација и сезонски ограничувања. Шумските планови беа прилагодени за да се избегне сеча во периодот на парење, а општинските развојни планови ги ограничуваат летовите над чувствителните подрачја.

Партиципативни алатки

- Консултации со засегнати страни (шумари, граѓански организации и сопственици на земјиште)
- Интеграција во шумарски и општински плански инструменти
- Комуникација со локалните заедници и туристички оператори
- Јасна сигнализација и механизми за контрола на терен

Резултати

Сечата на дрва надвор од периодите на парење достигна 100% усогласеност. Летовите со хеликоптери беа целосно прилагодени на правилата за тивките зони.

Казните за неправилно возење се намалија за 60%.

Практиката го намали еколошкото вознемирување, при истовремено одржување на соработката и со засегнатите страни.

Клучни согледувања

- Просторното и сезонското зонирање ефикасно го заштитува биодиверзитетот.
- Меѓусекторската соработка е клучна за спроведување и надзор.
- Вградувањето на мерките во формални плански документи обезбедува одржливост.
- Комуникацијата со различни засегнати страни спречува конфликти.

Преносливост

Овој модел може да се примени во заштитени подрачја со зголемен притисок од посетители или сезонска еколошка чувствителност. Клучниот елемент за преносливост е интеграцијата на мерките за заштита на биодиверзитетот во формални плански инструменти (планови за управување со паркови, шумарски планови, општински регулативи).

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/quiet-zones-in-triglav-national-park-vrh-julijcev-project>

Плаќање за екосистемски услуги

Округ Харгита, Романија – CIBioGo

Проблем

Земјоделското земјиште со висока природна вредност и поврзаниот биодиверзитет се намалуваа поради недоволни стимулации за земјоделците да продолжат со традиционалните, еколошки прифатливи практики.

Цел

Да им се помогне на земјоделците во зачувување на биодиверзитетот преку агро-еколошка шема за плаќање базирана на постигнати резултати.

Решение

Беше воведена пилот-шема за плаќање за екосистемски услуги (PES), која ги наградува земјоделците врз основа на мерливи индикатори за биодиверзитет, наместо усогласеност со однапред дефинирани практики.

Шемата поттикна регенеративно управување со земјиштето и ги поврза финансиските стимулации директно со еколошките резултати.

Партиципативни алатки

- Консултации со земјоделци и заедничко дефинирање на индикатори
- Мониторинг на биодиверзитет на терен
- Систем за плаќање базиран на резултати
- Работилници за јакнење на капацитети

Земјоделците станаа активни партнери во мониторингот и заштитата на биодиверзитетот.

Резултати

Индикаторите за биодиверзитет се подобрија, а земјоделците добија надоместок во согласност со еколошките резултати. Моделот покажа потенцијал за проширување во рамките на агро-еколошките политики на ЕУ.

Клучни согледувања

- Стимулациите базирани на резултати ги усогласуваат економските и еколошките интереси.
- Вклучувањето на земјоделците ја зголемува легитимноста и ефективноста.
- Системите за мониторинг се клучни за кредибилитет.
- Шемите за плаќање за екосистемски услуги ја зајакнуваат руралната социо-еколошка отпорност.

Преносливост

Клучната иновација е плаќање врз основа на резултати поврзани со мерливи индикатори за биодиверзитет, наместо со однапред пропишани практики. Прилагодувањето бара локални еколошки индикатори и капацитет за мониторинг.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/pilot-agri-environment-scheme-for-tarnava-mare-pogany-havas-regions>

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ ОД ПАРТНЕРСТВОТО CIBIOGO

„Внимание, инвазивни!“ – кампања за граѓанска наука

Регион Видземе, Латвија – CIBioGo

Проект LIFE IP LatViaNature архива

Проблем

Ширењето на инвазивни видови ја загрозува биолошката разновидност во Латвија, додека свесноста кај јавноста и нивното пријавување беа ограничени.

Цел

Зголемување на јавната свест и поттикнување граѓаните да пријавуваат инвазивни видови преку платформата „Invasive Species Manager“.

Решение

Агенцијата за заштита на природата, во рамки на проектот LIFE-IP LatViaNature (LIFE19IPE/LV/000010), спроведе интегрирана комуникациска кампања преку телевизија, радио, печатени медиуми, социјални мрежи и дигитални платформи. Целта беше да се подигне свеста и да се поттикне граѓанското пријавување и учество во мониторингот на инвазивни видови.

Партиципативни алатки

- Национална медиумска кампања
- Промоција на системот за пријавување www.invazivs.lv
- Интервјуа со експерти и едукативни материјали
- Граѓанска наука со пријави проверени од научници

Резултати

Кампањата допре до над 520.000 луѓе и резултираше со 463 пријави во рок од еден месец. Медиумското покривање надмина 100 објави и емисии. Придонесите од граѓаните значително го зголемија собирањето податоци за биодиверзитетот.

Клучни согледувања

- Јасната и разбирлива комуникација ја зголемува вклученоста.
- Широкото медиумско присуство го зголемува ефектот.
- Граѓанската наука го зајакнува мониторингот на биодиверзитетот.
- Јавната вклученост го подобрува планирањето на управувањето.

Преносливост

Оваа кампања лесно може да се примени во региони кои сакаат да ја зајакнат вклученоста на јавноста во управувањето со инвазивни видови. Нејзиниот успех покажува дека јасна комуникација, широко медиумско покривање и лесни платформи за пријавување значително ја зголемуваат граѓанската наука.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/integrated-campaign-attention-invasive-uzmanibu-invazivs>

www.invazivs.lv

Децентрализиран биолошки мониторинг

Валонски регион, Белгија – CIBioGo

Проблем

Ефективната заштита на биодиверзитетот бара обемни и верификувани еколошки податоци, но јавните власти се соочуваат со ограничени човечки и финансиски ресурси.

Цел

Зајакнување на капацитетите за мониторинг на биодиверзитетот преку структурирана соработка меѓу регионалната администрација и граѓанското општество.

Решение

Долгорочно партнерство помеѓу валонската администрација и организацијата Natagora координира мрежа на волонтери за мониторинг на биодиверзитетот според заеднички стандарди и протоколи за валидација на податоци.

Партиципативни алатки

- Волонтерско и полустандардизирано собирање податоци
- Заеднички бази на податоци и процедури за валидација
- Координативни состаноци и партнерски договори
- Интеграција на податоците од граѓаните во официјалните извештаи

Резултати

Од 2008 година се собрани над 11 милиони биолошки записи, од кои повеќе од 40% преку организацијата Natagora. Податоците се користат за ЕУ извештаи, црвени листи и регионални стратегии за биодиверзитет.

Клучни согледувања

- Соработката со граѓанското општество го зголемува капацитетот за мониторинг.
- Стандардизацијата обезбедува сигурност и точност на податоците.
- Транспарентните партнерства градат доверба.
- Вклучувањето на волонтери ја зајакнува долгорочната заштита на биодиверзитетот.

Преносливост

Клучниот пренослив елемент е структурираниот партнерски модел: заеднички стандарди, протоколи за валидација на податоци, формални договори и континуирана координација.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/cooperation-for-the-implementation-of-a-decentralized-biodiversity-monitoring-in-wallonia>

Модел за паметно управување и соживот со мечки во Тушнад

Округ Харгита, Романија – CIBioGo

Гиорги Леонард

Гал Лезло

Проблем

Баиле Тушнад е мало планинско гратче опкружено со шума, со голема густина на кафеави мечки и значителен туристички промет. До 2021 година, честите влегувања на мечки во градот создаваа сериозни безбедносни ризици, со стотици итни пријави годишно.

Во исто време, кафеавата мечка е заштитен вид и важен дел од природното наследство на регионот. Предизвикот беше да се обезбеди безбедност за луѓето без да се наруши заштитата на видот.

Цел

Да се намалат конфликтите меѓу луѓето и мечките и да се подобри јавната безбедност, притоа задржувајќи високо ниво на заштита на биодиверзитетот и избегнувајќи убивање на животните.

Решение

Локалната администрација, заедно со здружението Project Bag, го разви и спроведува моделот „Tusnad Eco Bear“, кој се базира на соживот наместо елиминација. WWF Романија е партнер во одредени делови од проектот.

Пристапот комбинира превентивна инфраструктура (електрични огради, подобро управување со отпад), тимови за брза реакција, системи за пријавување од граѓаните, континуирана комуникација и користење научни податоци во општинското одлучување.

Партиципативни алатки

- Пријавување на забележани мечки од страна на граѓаните
- Кампањи за подигање на јавната свест и едукација
- Вклучување на туристички оператори и локални жители
- Транспарентна комуникација за преземените мерки
- Вклучување на научна експертиза во управувањето

Граѓаните беа третирали како активни учесници во управувањето со биодиверзитетот, а не само како приматели на мерки за безбедност.

Резултати

Во периодот 2021–2025:

- Итните пријави поврзани со мечки се намалија од 237 на 7
- Интервенциите се намалија од 80 годишно на помалку од 5
- Не беше извршена ниту една смртоносна интервенција

Овие резултати беа постигнати со истовремено зачувување на природата и зголемување на довербата кај јавноста. Иницијативата доби и меѓународно признание и видливост.

Клучни согледувања

- Соживотот бара партиципативно управување, а не само технички решенија.
- Силно локално лидерство и јасни институционални надлежности се клучни.
- Вклучувањето на граѓаните ја зголемува општествената прифатеност и ги намалува конфликтите.
- Заштитата на биодиверзитетот и јавната безбедност можат да се усогласат преку структурирана соработка.

Преносливост

Клучот на овој модел е во начинот на управување. Може да се прилагоди во други европски региони што се соочуваат со конфликти меѓу луѓето и големи диви животни, особено во рурални или туристички подрачја.

Дознате повеќе

<https://www.interregeurope.eu/good-practices/tusnad-bear-smart-community>

СТУДИИ НА СЛУЧАЈ НАДВОР ОД ПАРТНЕРСТВОТО

ЕВРОПСКА ЗЕЛЕНА ПРЕСТОЛНИНА 2026

Гимараеш (Португалија)

Проблем

Ниска свесност за биодиверзитетот и ограничено учество на граѓаните во управувањето со животната средина.

Цел

Да се активираат граѓаните како долгорочни чувари на биодиверзитетот и темата за биодиверзитет да се вклучи во урбаното управување.

Solution:

- Зелени патеки долж реките кои повторно ги поврзуваат луѓето со природата
- „Зелени бригади“ активни во 38 општински единици (70% од територијата)
- „Landscape Laboratory“ што ги поврзува науката, политиките и граѓаните

Партиципативни алатки

- Волонтерски зелени бригади (мост меѓу граѓаните и институциите)
- Еколошка едукација (соработка меѓу општина и универзитетот – Regadas)
- Граѓанска наука и фестивали (вклучување млади и инфлуенсери)

Резултати

- Долгорочна вклученост на граѓаните и силно локално чувство на припадност
- Национално и европско признание (Green City Accord, Eurocities, EGC 2026)
- Биодиверзитетот е интегриран во политиките и планските документи

Преносливост

Овој пример покажува дека континуитетот и довербата се клучни за градење долгорочно и одржливо партиципативно управување со биодиверзитетот. 59

Вклучување на граѓаните во науката

Bioblitz

Проблем

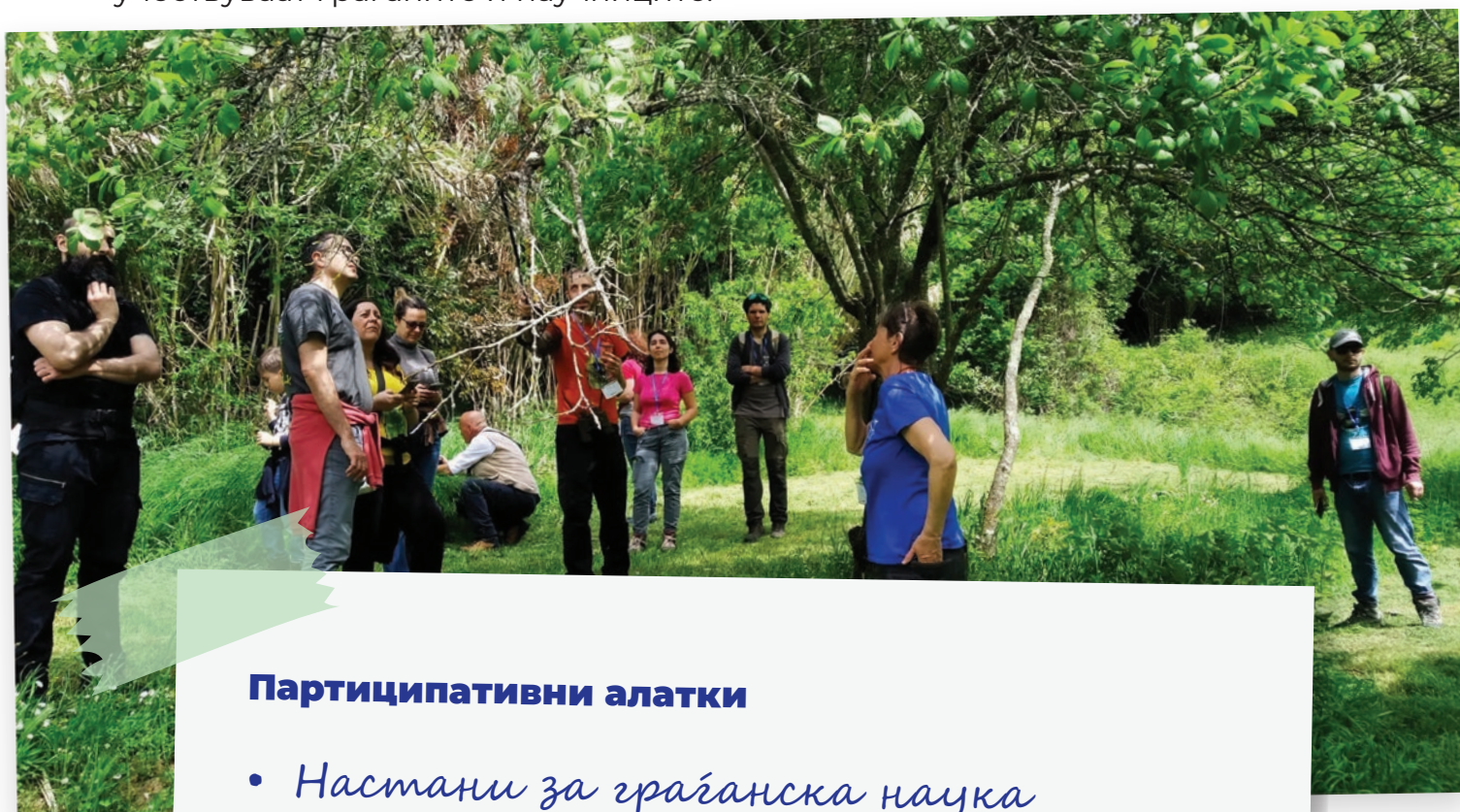
Биодиверзитетот во урбаните средини често е потценет и оддалечен од граѓаните.

Цел

Да се зголеми свесноста и да се создадат податоци за биодиверзитетот преку активно учество на граѓаните.

Решение

Кратки, интензивни теренски истражувања на биодиверзитет во кои заедно учествуваат граѓаните и научниците.

Партиципативни алатки

- Настани за граѓанска наука
- Набљудувања водени од експерти
- Користење на iNaturalist за валидација на податоците

Резултати

- Откривање на богат урбан биодиверзитет
- Зголемено разбирање и знаење за биодиверзитетот кај граѓаните
- Податоци што можат да се користат за планирање и едукација

Преносливост

Ова е нискобуџетна и лесно применлива алатка, погодна за сите региони во рамките на CIBioGo

Природна зона за игра

Limerick (Ирска)

Проблем

Отуѓеност на децата од природата и прекумерно регулирани простори за игра.

Цел

Повторно поврзување на семејствата со биодиверзитетот преку секојдневни активности и рекреација.

Решение

Природни зони за игра базирани на решенија инспирирани од природата (NbS), како што се дождовни градини, диви цвеќиња и користење рециклирани материјали.

Партиципативни алатки

- Неформално заедничко користење и градење на заедница
- Учење преку игра

Резултати

- Зголемено користење на зелените површини
- Подигната свест за биодиверзитет од рана возраст
- Признание како URBACT добра практика

Преносливост

Лесно се интегрира во зелени коридори (greenways) и станбени развојни проекти.

Jane Jacobs прошетка

Cieza (Шпанија)

Проблем

Придобивките од биодиверзитетот често се невидливи или тешко разбирливи за јавноста.

Цел

Да се направи биодиверзитетот опиплив, емоционално значаен и културно релевантен.

Решение

Организирање на Jane Jacobs прошетки за претставување на зелената инфраструктура.

Szigeti Ferenc

Партиципативни алатки

- Раскажување приказни и креативно ангажирање
- Иницијативи водени од волонтери

Резултати

- Пошироко учество надвор од „вообичаените учесници“
- Посилна емоционална поврзаност со природата
- Зголемена легитимност на политиките за биодиверзитет

Преносливост

Високо адаптабилен и нискобуџетен пристап со силно комуникациско влијание.

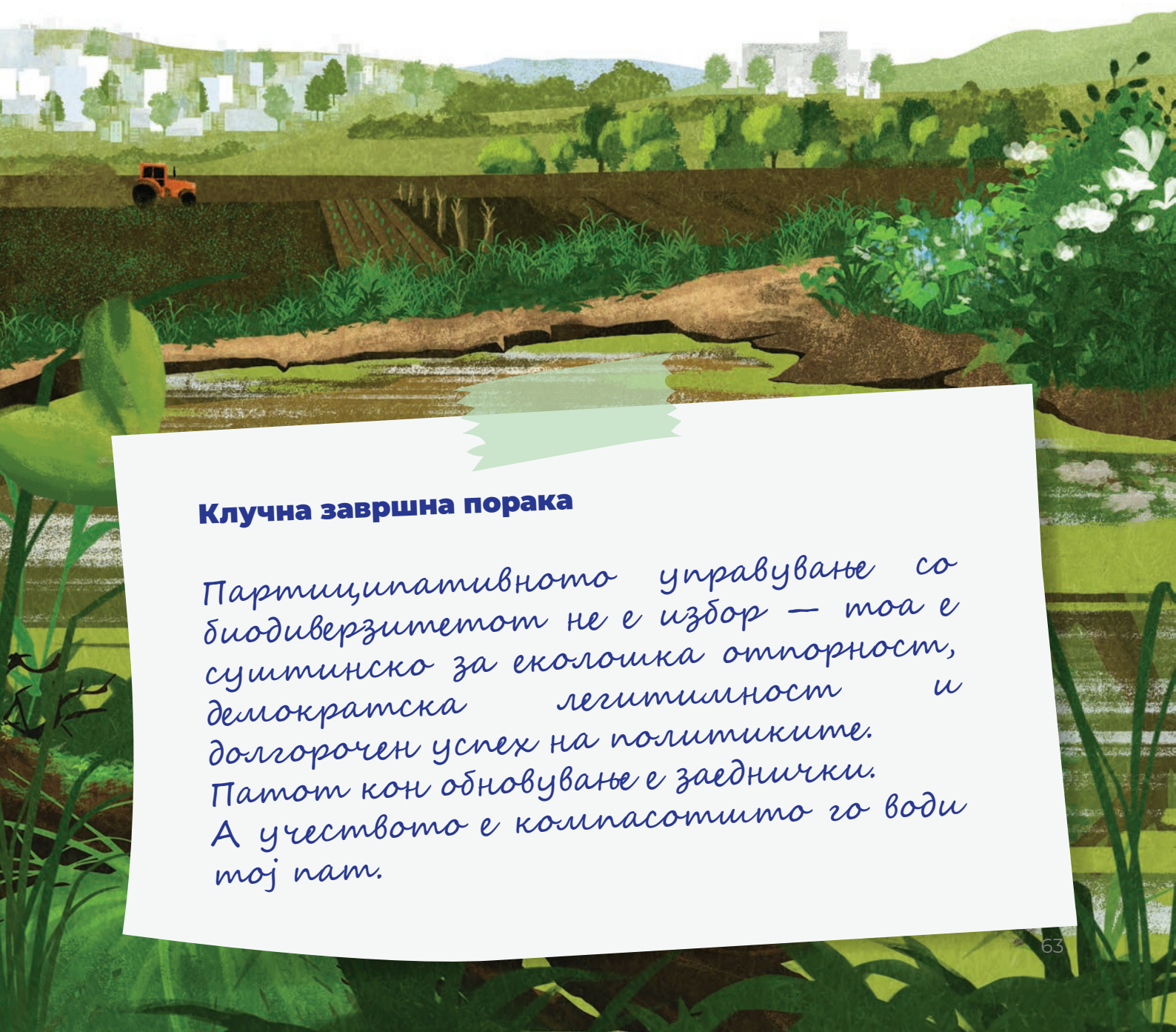

ЗАВРШНИ СОГЛЕДУВАЊА

Заедничко патување

Управувањето со биодиверзитетот бара системски промени.

**Граѓаните мора да се чувствуваат овластени и вклучени.
Невладините организации мора да се чувствуваат препознаени и
вреднувани.
Носителите на одлуки мора да се чувствуваат поддржани во
процесот.**

Клучна завршна порака

Партиципативното управување со биодиверзитетот не е избор — тоа е суштинско за еколошка отпорност, демократска легитимност и долгорочен успех на политиките. Патот кон обновување е заеднички. А учеството е компасот што го води тој пат.

ЗАДНА СТРАНА

